

- зітунення інтересів сторін конфлікту;
- склад правопорушення;
- можливість застосувати до порушника відповідальності.

Таким чином, кримінально-правовий конфлікт є складним правовим та соціальним явищем, яке потребує глибокого теоретичного осмислення для ефективної побудови системи правосуддя, захисту прав і свобод громадян, а також зниження рівня злочинності в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Сімонцева Л.О. Механізм розв'язання кримінально-правового конфлікту. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5/2019. URL: <http://www.lsej.org.ua/52019/79.pdf>.

Лихова Софія Яківна,

професор кафедри кримінального права і процесу Державного університету «Київський авіаційний інститут»,
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА ТА ЗЛОВЖИВАННЯ НЕЮ (СТ. 435 КК УКРАЇНИ)

У ст. 435 КК України передбачена кримінальна відповідальність за незаконні дії із спеціальною символікою, яка символізує санітарні та медичні формування. Згідно з актами міжнародного законодавства сторонам, які воюють, приписано утримувати від нападу на санітарні формування, транспорт та їхній особовий склад, які мають відповідні відмітні знаки для їхнього кращого розпізнавання та захисту. Якщо ж такі знаки використовуватимуться сторонами, що воюють, як воєнна хитрість, це може інспірувати напади на зазначені формування, транспорт, їхній особовий склад, хворих та поранених тощо і потягти тяжкі наслідки.

Особливістю побудови статті 434 КК України є те, що у ч. 1 ст. 435 КК України передбачена кримінальна відповідальність за кримінальний проступок. У санкції цієї частини ст. 435 КК України передбачене покарання у виді обмеження волі на строк до двох років. У ч. 2 ст. 435 КК України передбачена кримінальна відповідальність за злочин. У санкції цієї частини ст. 435 КК

України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років.

Обтяжуючою обставиною, яка, по-суті, перетворює кримінальний проступок у злочин є час вчинення відповідних суспільно небезпечних дій. Цією обставиною є вчинення цього кримінального правопорушення в умовах воєнного стану. Ст. 435 КК України була доповнена частиною другою, яка і передбачає цю обтяжуючу обставину Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини» від 12 лютого 2015 р. № 194-ХІІІ (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-19#Text>).

Слід відмітити, що текстואльно зміст частин першої і другої повністю співпадають. Ці два юридичні склади кримінального правопорушення розмежовуються лише за такою обов'язковою ознакою об'єктивної сторони як час вчинення кримінального правопорушення. У ч. 1 ст. 435 КК України час вчинення проступку вказується як час, коли на певній території встановлені умови дії особливого періоду. У ч. 2 ст. 435 КК України час вчинення злочину вказується як час, коли на певній території встановлені умови дії воєнного стану. Сьогодні на території усієї України встановлений воєнний стан Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24 лютого 2022 р. № 2102-ІХ (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>).

Саме за цією ознакою часом, коли на території України діє воєнний стан, злочин, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 435 КК України відмежовується від юридичного складу кримінального проступку, передбаченого у диспозиції ч. 1 ст. 435 КК України.

Яка ж різниця між особливим періодом і воєнним станом – особливий період це свого роду конструкція, яка за своєю суттю частково є механізмом, який дублює воєнний стан, але при цьому не потребує жодних окремих рішень Президента України, які затверджуються Верховною Радою України. Особливий період може бути ретроспективною перед введенням правового режиму воєнного стану.

Особливий період має велике значення для процесу мобілізації. Під час воєнного стану в Україні передбачений особливий період. Буквально це означає, що держава працює попри ведення активних воєнних дій. Тож уряд передбачив окремі категорії громадян, яких не можна мобілізувати, адже вони мають забезпечувати життєдіяльність країни.

Таким чином, ми розглянули розмежувальні ознаки між кримінальним проступком і злочином, склади яких містяться у диспозиціях частин першої і другої ст. 434 КК України.

Тепер даємо кримінально-правову характеристику складу кримінального правопорушення «Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею» (ст. 435 КК України).

Диспозиція цього кримінального правопорушення носить бланкетний характер. Для того, щоб визначити зміст його об'єктивних та суб'єктивних ознак слід звернутися до тексту Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» від 8 липня 1999 р. № 862-XIV (в редакції від 19 липня 2010) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-14#Text>) (далі-Закон).

Це кримінальне правопорушення є конвенційним, про це йдеться у преамбулі до Закону. Цей Закон визначає порядок та умови використання і захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на території України відповідно до вимог Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року, а також Правил по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами, ухвалених ХХ Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 р. та переглянутих Радою делегатів у Будапешті у 1991 році, і Резолюції 1, прийнятої на ХХІХ Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 2006 році.

Функція, яку виконують вказані емблеми – під час війни або збройного конфлікту зображення цих емблем як захисного знака є видимим позначенням захисту для медичного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів. Емблеми повинні мати якомога більші розміри, щоб забезпечити можливість їхнього розпізнавання на великих відстанях. Кожна емблема може використовуватись самостійно або у їхніх комбінаціях.

Червоний Кристал – одна з трьох емблем Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Міжнародний Рух мав дві загально визнані емблеми – Червоний Хрест і Червоний Півмісяць. Національне товариство Ізраїлю відмовлялося застосовувати ці символи, вважаючи їх релігійними, і використало Червоний щит Давида. Тому, як нейтральну відносно релігії і державної приналежності було вирішено ввести ще одну емблему

–Червоний Кристал. Ця емблема використовується нарівні із двома іншими. Прийняття цього символу дозволило Ізраїлю увійти до Міжнародного Руху Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, а фахівці з Ізраїлю тепер можуть надавати медичну і гуманітарну допомогу по усьому світу, використовуючи емблему Червоного Кристала і під захистом міжнародних законів. Сьогодні до Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця входять близько 186 національних товариств.

Що стосується України, то емблеми Червоного Хреста використовуються медичною службою Збройних Сил України під час збройних конфліктів для позначення власного медичного персоналу, медичних формувань і санітарно-транспортних засобів на суші, морі і в повітрі. Контроль за використанням цієї емблеми здійснюється Міністерством оборони України.

Під час збройного конфлікту емблемою Червоного Хреста позначаються: цивільний медичний персонал, цивільні лікарні та інші цивільні медичні формування тощо. Таким чином є підстави для висновку, що порядок носіння емблеми Червоного Хреста надзвичайно детально врегульований у ст. 4-9 Закону. У ст. 15 цього Закону вказані випадки, коли існує заборона незаконного використання емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристалу.

Об'єктом кримінального правопорушення, відповідальність за яке встановлена ст. 435 КК України є порядок дотримання звичаїв та правил війни.

Об'єктивна сторона як кримінального проступку, так і злочину має однакові форми:

1) носіння в районі воєнних дій вказаної символіками особами, які не мають на це право (наприклад, нарукавних пов'язок із відповідними знаками);

2) зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристалу. Таке зловживання може полягати у позначенні такими емблемами і прапорами із цими емблемами військової техніки, яка не належить до складу медичних формувань;

3) зловживання в умовах воєнного стану пофарбуванням присвоєним санітарно-транспортним засобам. Також зазначене зловживання може полягати у використанні військовими підрозділами пофарбування, яке імітує ці емблеми.

Як кримінальний проступок, так і злочин, відповідальність за які передбачена у ст. 435 КК України мають формальні склади кримінального правопорушення. Воно

вважається закінченим з часу вчинення самого діяння у формі активних дій, що полягають у незаконному використанні відповідної символіки.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення є місце його вчинення. У диспозиції як частини першої, так і частини другої ст. 435 КК України це місце позначене як район воєнних дій. Під районом воєнних дій розуміється територія, на якій ведуться воєнні (бойові) дії. Визначення конкретних меж такого району є питанням факту і має вирішуватися з урахуванням інтенсивності бойових дій, чисельності військ, обстановки тощо.

Суб'єктами кримінального правопорушення є військовослужбовці, які не належать до складу медичних формувань чи санітарно-транспортних засобів. Також суб'єктами можуть бути військові службові особи, наприклад, командири кораблів інші військові посадові особи, які віддали незаконний наказ нанести на транспортні засоби відповідні емблеми.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується прямим умислом.

Луговий Віктор Олександрович,
заступник начальника ГУНП
в Київській області – начальник
Слідчого управління, кандидат
юридичних наук

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ РОБОТИ ПО НАПРЯМКУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВІЙНИ, СУ ГУНП В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

24.02.2022 російські війська вторглися на територію України, головною метою яких стало захоплення столиці – місто Київ. Столиця України перебувала під «тиловим захистом» 7 районів Київської області, 3 з яких потрапили під окупацію та стримували подальше просування військ рф.

Військовослужбовці збройних сил рф, інших силових відомств та структур, посягаючи на територіальну цілісність, недоторканість України, із застосуванням ракетно-бомбових ударів авіації, артилерії, сухопутних військ вели активні бойові дії на території Київської області та, як наслідок, 24.02.2022 захопили населені пункти в Чорнобильській зоні відчуження Вишгородського району, через які пройшли до Бучанського